

Ζεφρινάκι

#24

εφημερίδα για τη διάδοση της αναρχικής σκέψης και δράσης | Πάτρα, Μάης 2026

...στον αγώνα για την κοινωνική επανάσταση

**ΝΑ ΚΛΕΙΣΟΥΝ ΤΩΡΑ ΟΛΕΣ ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ
ΟΡΜΗΤΗΡΙΑ ΠΟΛΕΜΟΥ**

**ΚΑΜΙΑ ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ
ΚΑΜΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΝΙΑΔΕΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ**

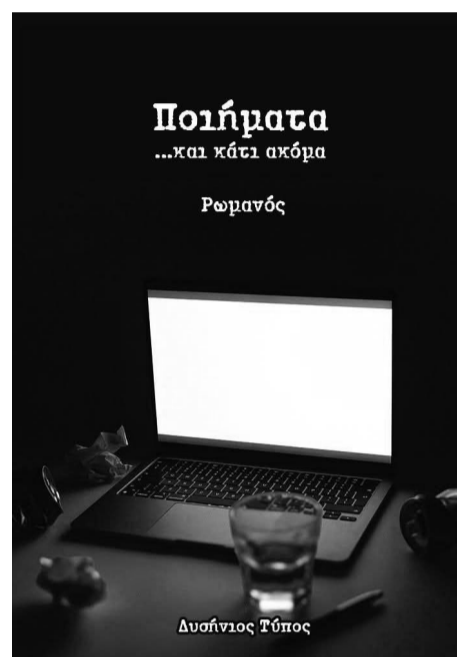
ΑΦΙΕΡΩΜΑ

90 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

σελ.4-5

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ:

“Ποιήματα ...και κάτι ακόμα”

σελ.7

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ►►

ΣΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τι συμβαίνει με τον Παναγόπουλο

σελ.2

Μια διαφορετική άνοιξη

σελ.3

86 χρόνια από τον θάνατο της

Emma Goldman

σελ.8

Για τον Χρήστο Τσουτσουβή

σελ.8

**10ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΝΑΡΧΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΟΥ**

14-15-16 ΜΑΗ, ΠΛΑΤΕΙΑ ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΗΣ & ΑΛ. ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ)

Τι συμβαίνει με τον Παναγόπουλο

Γράφει ο Rabia Proletaria

Αλυσμόντες κλωτσιές και καφέδες στον πωλημένο πρόεδρο της ΓΣΕΕ το 2010.

«Σαράντα σβέρκοι βοδινοί με λαδωμένες
μπούκλες,
σκεμπέδες σταυροθόλωτοι και βρόμιες ποδα-
ρούκλες,
ξετσιώπτες, ακαμάτηδες, τσιμπούρια και κορέοι
ντυμένοι στα μαλάματα κι επίσημοι κι ωραίοι.
[...]

‘Οξ’ ο κοσμάκης φώναζε: “Πεινάμε τέτοιες μέ-
ρες”

γερόντοι και γερόντισσες, παιδάκια και μπότερες·
κι οι των επίγειων αγαθών σφικτοί νοικοκυραίοι
ανοίξαν τα παράθυρα και κράξαν: “Είστε αθέ-
οι”.»

Κώστας Βάρναλης

Κι όμως η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών
Ελλάδας δεν είναι νεκρή, ο εδώ και 20 συ-
ναναπτά έτη πρόεδρος της, Γ. Παναγόπουλος, είναι
ζωντανός και πάλι στο προσκήνιο, όχι φυσικά
για τίποτε εργατικές διεκδικήσεις, αλλά για κατά-
χρηση δημοσίων χρημάτων και ξέπλυμα μαύρου
χρήματος...

Μπορεί η καθημερινότητα να τρέχει ραγδαία,
νέες εξελίξεις και ειδήσεις να μας βομβαρδίζουν
ασταμάτητα, Ιμπεριαλιστικός πόλεμος, επεμ-
βάσεις στην Μ. Ανατολή, αλλά και καταστολή
όποιας αντίδρασης στον δυτικό κόσμο, να απο-
τελούν μόνιμη συνθήκη, δεν γινόταν να περά-
σει απαρατήρητο το σκάνδαλο που ήρθε στην
επιφάνεια με πρωταγωνιστή τον πρόεδρο της
ΓΣΕΕ. Μπορεί τα ηγετικά κλιμάκια της ΓΣΕΕ -ως
γνωστοί κοπρίτες- να μην έχουν πια κανέναν δε-
σμό με την εργατική τάξη και να μην μπορούν να
αφουγκραστούν τα πραγματικά λαϊκά προβλή-
ματα που μαστίζουν την εργατική τάξη και την
νεολαία, είναι συνεπείς όμως σε αυτό που τους
δίδαξε ο κρατικός - πασοκικός «συνδικαλισμός»
πώς δηλαδή να εκμεταλλεύονται τις θέσεις τους
για να κερδοσκοπούν και να παρασιτούν. Τρανό
παράδειγμα τα 10.000 ευρώ μηνιαίο εισόδημα
του προέδρου της ΓΣΕΕ, οι πολυτελείς κατοικίες
και οχήματα του...

Ο Παναγόπουλος με την ιδιότητά του ως προ-
έδρου τριών κέντρων και ινστιτούτων επαγγελ-
ματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης και χρησι-
μοποιώντας ως δορυφόρους άλλα πέντε άτομα
και έξι εταιρείες συμμετείχε σε υπεξαίρεση 2,1
εκατ. ευρώ από τα δημόσια και ευρωπαϊκά κον-
δύλια, που προορίζονταν για εκπαιδευτικά προ-

γράμματα σε Κέντρα Επαγ-
γελματικής Κατάρτισης.
Από τα 73 εκατ. ευρώ των
συνολικών χρηματοδοτή-
σεων της περιόδου 2020-
2025, υπάρχει ένα ιλιγγιώ-
δες ποσό υπεξαίρεσης που
φτάνει στα 2.096.344,19
ευρώ ενώ το κύκλωμα φέ-
ρεται να διακίνησε 1,5 εκατ.
ευρώ σε μετρητά χωρίς νό-
μιμη αιτία. Το πόρισμα 60
σελίδων έχει προωθηθεί
στις ελληνικές και ευρω-
παϊκές εισαγγελικές αρχές

καθότι υφίστανται και ευρωπαϊκά κονδύλια.

Τι έκανε λοιπόν; Προχωρούσε σε απευθείας
αναθέσεις ή αναθέσεις μέσω διαγωνισμών των
δημόσιων έργων σε συγκεκριμένες εταιρείες.
Επιπλέον, φέρεται να διοχέτευε συχνά κεφάλαια
και σε άλλες ενδιάμεσες εταιρείες, οι οποίες
εναλλάσσονταν μεταξύ τους ως ανάδοχοι των
έργων. Πολλές από τις απευθείας αναθέσεις δεν
είχαν αναρτηθεί στη Διαύγεια. Επιπλέον, από
την έρευνα προέκυψαν εκτεταμένες μεταφορές
χρημάτων προς ατομικούς λογαριασμούς των
εμπλεκόμενων φυσικών προσώπων, χωρίς νό-
μιμη αιτιολογία, καθώς και επανειλημμένες ανα-
λήψεις μετρητών που ξεπερνούν το 1,5 εκατομ-
μύριο ευρώ.

Παράλληλα δεν δήλωσε ποσό 3,2 εκατ. ευρώ,
όπως εντόπισε η αρχή για το Ξέπλυμα Μαύρου
Χρήματος. Ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ και η πρώην
Γενική Γραμματέας Εργασίας, Άννα Στρατινάκη
και ο σύζυγός της βρεθήκαν αντιμέτωποι με κα-
κουργηματικές πράξεις, καθώς διαβιβάστηκαν
στις εισαγγελικές αρχές νέα στοιχεία για την πε-
ρίοδο 2020 έως 2025. Η Αρχή για το Ξέπλυμα
Μαύρου Χρήματος, σε πρόσθετο έλεγχο της για
τον Παναγόπουλο, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι
ο επικεφαλής της ΓΣΕΕ δεν δήλωσε πόσα συνολι-
κού ύψους 3,2 εκατομμυρίων ευρώ, παρά το
γεγονός ότι όφειλε να υποβάλει δηλώσεις πόθεν
έσχες ως πρόεδρος των τριών κέντρων και ιν-
στιτούτων επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαί-
δευσης, για τα οποία ελέγχεται για υπεξαίρεση.

Στο αρχείο ωστόσο τέθηκε η δικογραφία για
τον πρόεδρο της ΓΣΕΕ για παράβαση του νόμου
περί πόθεν έσχες, καθώς ο εισαγγελέας, αξιο-
λογώντας τα στοιχεία, κατέληξε στο συμπέρα-
σμα ότι δεν προκύπτουν ενδείξεις τέλεσης της
συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης από τον πρό-
εδρο της ΓΣΕΕ.

«Η αντιπροσώπευση της εργατικής τάξης έχει
γίνει εχθρός της εργατικής τάξης.»

Γκυ Ντεμπόρ

Αυτό το μικρό ενημερωτικό σχόλιο δεν απο-
σκοπεί στην πλήρη και αντικειμενική πληροφό-
ρηση του αναγνώστη σχετικά με το δικονομικό
background των λαμογιών του Παναγόπουλου,
αλλά αποσκοπεί στο να υπενθυμίσει ένα ρητό
δυο αιώνων πριν πως «η απελευθέρωση της εργα-

τικής τάξης είναι έργο της ίδιας». Πρέπει επιτέλους να
τους γυρίσουμε την πλάτη όπως την έχουν γυρίσει και
σε μας.

“Είναι αυτοί που έκαναν τον συνδικα-
λισμό βρισιά, που με τις πελατειακές
σχέσεις βρώμισαν τους τιμημένους
εργατικούς αγώνες, έκαναν τους εργά-
τες να απδιάζουν όταν ακούν την λέξη
συνδικαλιστής και απονέκρωσαν τις
μεθόδους πάλης, όπως οι απεργίες. Η
νέα εργατική βάρδια όμως αναδύεται
και εκκινεί, όπως έχουμε δει, είτε με μι-
κρούς αόρατους αγώνες και προλετα-
ριακές αρνήσεις μέσα στον κόσμο της
εργασιακής επισφάλειας, είτε με μεγα-
λειώδεις συγκρουσιακές απεργίες για
το κρατικό-καπιταλιστικό έγκλημα των
Τεμπών. Τα σωματεία βάσης, τα ταξικά
συνδικάτα, η απομόνωση του εργοδοτι-
κού συνδικαλισμού θα συμβάλει στο να
χτιστεί ένα αυτόνομο εργατικό κίνημα,
με στοχοπροσήλωση και στρατηγική,
έτοιμο να προσαρμοστεί στα νέα καθή-
κοντα.”

«Μην πιστεύετε στις μεταρρυθμίσεις της αστικής δη-
μοκρατίας, από την οποία οι εργαζόμενοι δεν μπορούν
να περιμένουν τίποτα. [...] Η αστική δημοκρατία
απέτυχε. [...] Είναι απαραίτητο να πραγματοποιη-
θεί η επανάσταση. [...] Η πλήρης χειραφέτηση
της εργατικής τάξης μπορεί να επιτευχθεί μόνο
με την απαλλοτρίωση του πλούτου που κατέχει
η αστική τάξη και με την καταστροφή του κρά-
τους.»

Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι, προς τους
ανθρακωρύχους στο Φίγκολς (Καταλονία)

Αφίσα που κολλήθηκε μετά από αυτοοργανωμένη
εργατική παρέμβαση απέναντι από την εξέδρα, έξω από το
μέγαρο της ΓΣΕΕ την Πρωτομαγιά του 2008

Μια διαφορετική άνοιξη Μικρή αναδρομή στον προηγούμενο αιώνα

Γράφει η Λέσχη ενάντια στη λήθη

Τις δεκαετίες '60 και κυρίως '70 η γειτονική Ιταλία γνώρισε την άνθιση ενός κινήματος, λίγο διαφορετικού από των προηγούμενων εποχών. Σε μια Ιταλία που το «κομμουνιστικό» κόμμα, είχε κάνει στροφή προς το ευρωκομμουνισμό και τα 'χε κάνει πλακάκια με την χριστιανοδημοκρατία (D.C.), η εργατική τάξη άρχισε να κάνει άλλες επιλογές οργάνωσης και αγώνα, προς την αυτονομία και την αυτοοργάνωση. Το κίνημα αυτό έμεινε γνωστό ως ιταλική Εργατική Αυτονομία και έφτασε στο αποκορύφωμά του, όταν η μια εκθροπραξία διαδεχόταν την άλλη. Άγριες απεργίες, σαμποτάζ, μπάχαλα, εξεγέρσεις, συνελεύσεις, απαλλοτριώσεις, ένοπλες οργανώσεις και ομάδες, απαγωγές, αλλά και δολοφονίες, συλλήψεις και ήττες. Αλλά πριν φτάσουμε στις ήττες ας δούμε λίγο τι ήταν η ιταλική αυτονομία. «Η Αυτονομία αποτέλεσε μια βαθιά ασυνέχεια, τομή και ρήξη με τις πρακτικές του επίσημου εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος. Αυτή δεν υπήρξε μια οργάνωση, αλλά μια πολλαπλότητα που ξεκινούσε να οργανώνεται από εκεί που ζούσε, δούλευε ή σπούδαζε κάποιος/α. Στην πραγματικότητα, στην Αυτονομία συνυπήρχαν πολλές ιδιαίτερες αυτονομίες: των εργατών, των φοιτητών, των γυναικών, των ομοφυλόφιλων, των φυλακισμένων, οποιουδήποτε είχε επιλέξει -ξεκινώντας από τις ίδιες του τις αντιφάσεις- τον δρόμο του αγώνα ενάντια στη μισθωτή εργασία και το κράτος, τον δρόμο της αλλαγής της ζωής. Παρότι το κίνημα της δεκαετίας του '70 πητάθηκε από τις συνδυασμένες προσπάθειες της κρατικής μηχανής και του κομμουνιστικού κόμματος, η ιστορία της Αυτονομίας είναι αυτή μιας επαναστατικής περιπέτειας της οποίας η σημασία παραμένει και σήμερα άκρως επίκαιρη.»¹

Συνέπεια τόσων χρόνων ανυπακοής ήρθε η σκληρή καταστολή από μεριάς του κράτους. Το κίνημα ως σύνολο, και η αυτονομία και οι ένοπλες οργανώσεις, μέτρησαν χιλιάδες συλληφθέντες αλλά και αρκετούς νεκρούς. Αυτό το μοτίβο συλλήψεων και διώξεων ξεκίνησε στις 7 Απριλίου 1979, όταν η αστυνομία συνέλαβε γύρω στα 20 άτομα ως «επικίνδυνους τρομοκράτες» και κατηγορήσε έναν από αυτούς, τον Toni Negri, ως «μυστικό ηγέτη» των Ερυθρών Ταξιαρχιών.² Οι συλλήψεις, που έλαβαν χώρα σε όλο τον εθνικό χώρο, διατάχθηκαν απ' τον αντιεργασιακή της Padova Pietro Calogero.³ Οι συλληφθέντες ούτε πιάστηκαν επ' αυτοφώρω ούτε συνελήφθησαν σε κάποιο κρησφύγετο με ενοχοποιητικά στοιχεία. Οι κατηγορούμενοι είχαν δημόσια ενεργό δράση στο κίνημα, στελέχωναν ένα μεγάλο κομμάτι του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Πάντοβας και επίσης συμμετείχαν στη συντακτική επιτροπή δύο ριζοσπαστικών περιοδικών.⁴ Μερικά ονόματα είναι ο Nanni Balestrini που διέφυγε στη Γαλλία με σκι μέσα από τις Άλπεις, είναι ποιητής και συγγραφέας, ήταν στην ομάδα Gruppo 63 και στη συνέχεια συγγραφέας του μυθιστορή-

ματος «Τα θέλουμε όλα», ο Franco Piperno και αυτός διέφυγε, καθηγητής φυσικής στο πανεπιστήμιο της Cosenza, ο Oreste Scalzone, μαζί με τον Piperno ιστορικοί ηγέτες του '68 στη Ρώμη, ο Luciano Ferrari Bravo, ο Guido Bianchini, ο Sandro Serafini και Alisa del Re, όλοι βοηθοί του T. Negri στο πανεπιστήμιο της Πάντοβας, ο Giuseppe «Pino» Nicotri, δημοσιογράφος της «Mattino» στη Πάντοβα, της «Repubblica» και του «L'Espresso» (στο παρελθόν ασχολήθηκε με την αντιπληροφόρηση επάνω στα γεγονότα της Piazza Fontana, και οι αποκαλύψεις του για τις μετακινήσεις του Franco Freda στάθηκαν πολύτιμες για τις έρευνες του Calogero), ο Emilio Vesce, συντάκτης των περιοδικών «Rosso» και «Controinformazione».⁵ Ο κατάλογος συνεχίζει με αρκετούς ακόμη αγωνιστές της Εργατικής Αυτονομίας και πρώην μέλη της ομάδας Potere Operaio.

Οι κατηγορίες ήταν εξαιρετικά βαριές και μερικές έφεραν ποινές ισόβιας φυλάκισης. Να μια περίληψη του επίσημου κατηγορητηρίου: εννιά από τους κατηγορούμενους αντιμετωπίζουν κατηγορίες όπως «σύσταση και συμμετοχή σε ένοπλη ομάδα», «ένοπλη εξέγερση ενάντια στο κράτος», όπως και «οργάνωση και καθοδήγηση των Ερυθρών Ταξιαρχιών». Επιπλέον, όλοι κατηγορούνται για «υπονόμευση της κρατικής εξουσίας» εξαιτίας της συμμετοχής τους στην οργάνωση Potere Operaio [Εργατική Εξουσία] που είχε ήδη διαλυθεί από το 1973 και σε άλλες οργανώσεις που σχετίζονταν με την «Εργατική Αυτονομία».⁶

Σύμφωνα με τους ερευνητές, η Potere Operaio δεν διαλύθηκε, αλλά μετασχηματίστηκε σε παράνομη οργάνωση, ένας πραγματικός «θόλος» της ανατροπής. Παρά τις προφανείς και αθεράπευτες διαφορές, θεωρητικές και πολιτικές, Αυτονομία και Ερυθρές Ταξιαρχίες θεωρήθηκαν το ίδιο πράγμα, ή καλύτερα: la «illegalità di massa», η μαζική παρανομία, που υποστηρίζεται από την πρώτη δεν θα ήταν παρά il mare magnum, η απέραντη θάλασσα στην οποία κολυμπά η παράνομη πρωτοπορία που αντιπροσωπεύεται από τους δεύτερους.⁷

Πλέον όλοι γνωρίζουμε πως ο Negri δεν ήταν ο αρχηγός των Ερυθρών Ταξιαρχιών, ούτε ο τηλεφωνητής των απαγωγέων του Μόρο, ούτε ο εκτελεστής του Carlo Saronio. Κι όμως, ένας δικαστής, σε βάσεις τόσο παράλογες, σπίνει το 1979 τη δίκη σύμβολο της περιόδου έκτακτης ανάγκης που έμεινε γνωστή σαν «περίπτωση 7ης Απριλίου». Είχαν εμπλακεί στο ξεκίνημα μια εικοσαριά κατηγορούμενοι, στη συνέχεια το νούμερο ανέβηκε στους πάνω από εκατό. Πολλοί φυλακίστηκαν, άλλοι αναγκάστηκαν στην εξορία, ένας, [ο «Pedro»] έχασε τη ζωή του από τις δυνάμεις της τάξης απλά επειδή ήταν οπλισμένος με μια ομπρέλα. Φυσικά οι δολοφόνοι του Pedro δεν τιμωρήθηκαν, και ο δικαστής που διαχειρίστηκε τη δίκη έκανε ήσυχος καριέρα. Το κατασκεύασμα της έρευνας κατέρρευσε χάρη

στις εξομολογήσεις του Patrizio Peci, που έδειξαν πως οι Negri, Piperno, Scalzone και οι άλλοι, δεν είχαν καμία σχέση με τις E.T. Το θεώρημα Calogero παρέμεινε η πιο εντυπωσιακή δικαστική σκευωρία της δημοκρατικής Ιταλίας.

Ανακρίθηκαν και φυλακίστηκαν χιλιάδες αγωνιστές, εκατοντάδες υποχρεώθηκαν σε εξορία, όχι λίγοι δολοφονήθηκαν. Όμως αυτό που έκανε πιο συγκεκριμένα η αντιεξέγερση, ήταν να ωθήσει χιλιάδες συντρόφους και συντρόφισσες σε ένα είδος παρανομίας μέσα στην κοινωνία, παρανομία που συχνά διαπερνώνταν από την ηρωϊνή, την τρέλα, τον θάνατο και την προδοσία. Μια εξορία μέσα στον κόσμο, ένα πέρασμα της ερήμου, μια διασπορά που έγινε μαζικό βίωμα. - Marcello Tari

Οι συλλήψεις συνεχίστηκαν, καθώς πολλοί δεν σίγησαν, παρά τη σφοδρή καταστολή και συνέχισαν να κρατάν ψηλά τις σημαίες της επανάστασης και της σύγκρουσης με το κράτος. Οι συλλήψεις και οι δίκες συνεχίστηκαν και πολλοί αγωνιστές οδηγήθηκαν στην φυλακή και πήρε αρκετά χρόνια για να απαλλαχτούν από τις κατηγορίες. Άλλοι συνέχισαν το ανταρτικό πόλης και όταν πια ήταν αιχμάλωτοι του εκθροού τις αντάρτικες δίκες. Υπάρχουν αγωνιστές της δεκαετίας του '70 που ακόμα διώκονται ή βρίσκονται σε φυλακές στην Ιταλία και τη Γαλλία.

ΥΓ: Παραπάνω πληροφορίες για τον T. Νέγκρι υπάρχουν στο κείμενο: Ένα Βιογραφικό Σημείωμα του Αντόνιο Νέγκρι [1933 – 2023] από τους συγγραφείς των «Βάρβαρων». Διαθέσιμο στο site της Προλεταριακής Πρωτοβουλίας: <https://prolprot.espiivblogs.net/2024/01/11/ena-viografiko-simeiomato-toy-antonio-negkri-1933-2023-apo-toys-syggrafeis-ton-quot-varvaron-quot/>

ΠΗΓΕΣ:

1. Marcello Tari, Ένα πιάνο στα οδοφράγματα, εκδόσεις Ελευθεριακή Κουλτούρα, 2017.
2. Cari, 7 Απρίλη: Καταστολή στην Ιταλία, στο AUTONOMIA. Απόψεις, αγώνες, μαρτυρίες των Ιταλών αυτόνομων (1970-1980), Συλλογικό, εκδόσεις Λέσχη Κατασκόπων του 21ου αιώνα, 2014
3. Αένα κίνηση, 7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1979: η δίκη στην Αυτονομία. Διαθέσιμο εδώ: <https://aenakinisi.wordpress.com/2014/02/01/7-%CE%B1%CF%80%CF%81%CE%B9%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%85-1979-%CE%B7-%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1/>
4. Cari, o.n.
5. Αένα κίνηση, o. n.
6. Cari, o.n.
7. Αένα κίνηση, o. n.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: 90 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙ

Το απόσπασμα που ακολουθεί περιλαμβάνεται στο έργο του Ισπανού ιστορικού και συγγραφέα Αγκουστίν Γκιγιαμόν «Οδοφράγματα στη Βαρκελώνη: Η CNT από τη νίκη του Ιούλη '36 ως την αναγκαία ήττα του Μάη '37». Στο βιβλίο φωτίζονται πτυχές της ταξικής σύγκρουσης και της επαναστατικής διαδικασίας στην Ισπανία και δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην κριτική προσέγγιση των επιλογών του εργατικού κινήματος –και ιδιαίτερα των αναρχικών και αναρχοσυνδικαλιστών– που οδήγησαν στην οπισθοχώρηση, τον εκφυλισμό και τελικά στην ήττα. Το βιβλίο «επιχειρεί επίσης να απαντήσει στα ερωτήματα που έθεσε ο Γάλλος σουρεαλιστής ποιητής Μπενζαμέν Περέ, ο οποίος βρισκόταν στη Βαρκελώνη μεταξύ Αυγούστου 1936 και Απριλίου 1937: Ποια είναι η φύση της επανάστασης της 19ης Ιουλίου 1936; αστική, αντιφασιστική, προλεταριακή; Υπήρξε κατάσταση δυαδικής εξουσίας στις 20 Ιουλίου 1936; Αν ναι, προς όφελος ποιανού εξελίχθηκε; Ποιες δυνάμεις προήδρευαν στην εκκαθάρισή της; Πήραν οι εργάτες τον έλεγχο του μηχανισμού της παραγωγής; Η εθνικοποίηση της παραγωγής οδήγησε ή δημιούργησε την υλική βάση για μια μορφή κρατικού καπιταλισμού; Οι οργανώσεις της εργατικής τάξης (κόμματα, συνδικάτα κ.λπ.) επιχειρήσαν να οργανώσουν μια εργατική εξουσία; Πού και υπό ποιες συνθήκες; Γιατί δεν εκκαθαρίστηκε η αστική εξουσία; Γιατί η ισπανική επανάσταση κατέληξε σε καταστροφή;». Όπως αναφέρει ο Γκιγιαμόν, «καθήκον του ποιητή είναι να θέτει τα ερωτήματα, έργο του ιστορικού είναι να προσπαθεί να τα απαντήσει, και προνόμιο του αναγνώστη είναι να κρίνει αν οι απαντήσεις που δίνονται είναι σωστές και πειστικές».

Το μεταφράσαμε και το δημοσιεύουμε με αφορμή τη συμπλήρωση 90 χρόνων ενός από τα κορυφαία παραδείγματα επαναστατικής απόπειρας στη σύγχρονη κοινωνική ιστορία, αυτό της κοινωνικής επανάστασης του 1936 στην Ισπανία, στο οποίο οι αναρχικοί και ελευθεριακοί είχαν πρωταγωνιστικό ρόλο.

Ενενήντα χρόνια μετά, τα νοήματα της κοινωνικής επανάστασης που έλαβε χώρα στην Ισπανία το καλοκαίρι του '36 είναι πιο επίκαιρα από ποτέ. Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από τη γενίκευση του ιμπεριαλιστικού πολέμου βάζοντας την τύχη της ανθρωπότητας σε επικίνδυνα μονοπάτια; σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από τη σφοδρή επίθεση του κράτους και του κεφαλαίου εναντίον της κοινωνικής βάσης και των πιο εξαθλιωμένων τμημάτων της κοινωνίας· σε μια εποχή που οι κυρίαρχοι προσπαθούν να μας πείσουν ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος για να ζήσουμε πέρα από αυτόν της στυγνής εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο, ενώ παράλληλα έννοιες όπως ο συλλογικός αγώνας, η στράτευση στην υπόθεση της κοινωνικής επανάστασης, ο συνδικαλισμός και η οργάνωση έχουν χάσει την αξία που είχαν σε παλιότερες περιόδους, ο αγώνας που έδωσαν οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες

στην Ισπανία και η παρακαταθήκη που αυτός άφησε έχει τεράστια αξία και κρατάει ανοικτό το δρόμο της χειραφέτησης του ανθρώπου, καθώς φανερώνει μια συνεκτική, ρεαλιστική και αναγκαία πρόταση ηθικών αξιών και αγώνα, μια πρόταση για την οργάνωση της κοινωνίας όταν αυτή θα έχει απαλλαγεί από τα κρατικά και καπιταλιστικά δεσμά.

Αν κάτι είναι αλήθεια σχετικά με το καλοκαίρι του 1936, το «σύντομο καλοκαίρι της αναρχίας» όπως το αποκαλούν, αυτό είναι ότι φανέρωσε με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο ότι είναι δυνατό να ζήσουμε σε μια άλλη κοινωνία, σε μια κοινωνία που δεν θα έχει ανάγκη το κράτος, την αστυνομία και τους καπιταλιστές, σε μια κοινωνία που λειτουργεί χωρίς εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο και σε αρμονία με τη φύση. Μια κοινωνία που θα οργανώνεται με βάση τις ελεύθερες κομμούνες και τις ομοσπονδίες τους, την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής και την κολλεκτιβοποίηση της γής και των εργοστασίων. Μια κοινωνία στον πυρήνα της οποίας θα τοποθετείται το επαναστατικό πρόταγμα «από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του – στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του».

Η κοινωνική και ταξική απελευθέρωση, η συγκρότηση μιας κοινωνίας βασισμένης σε ελεύθερες και ομόσπονδες κοινότητες, το όραμα μιας άλλης, δίκαιης κοινωνίας, δεν αποτελούν απλώς το πιο υψηλό ιδανικό· υπήρξαν ζώσα εμπειρία στην επαναστατημένη Ισπανία.

Τιμάμε και αντλούμε έμπνευση από όλους εκείνους τους αγωνιστές και αγωνίστριες στην Ισπανία που έγραψαν μία από τις πιο λαμπρές σελίδες στο βιβλίο της ανθρωπίνης ιστορίας — στην ιστορική και ακόμα αδικαίωτη διαδικασία της ταξικής και κοινωνικής χειραφέτησης. **A LAS BARRICADAS!**

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΤΟΥ 1936

«Η εργατική τάξη είναι επαναστατική ή δεν είναι τίποτα».

Καρλ Μαρξ, Επιστολή προς τον Σβάιτσερ (13 Φεβρουαρίου 1865)

Τον Ιούλιο του 1936, αυτό που έλειπε ήταν μια επαναστατική θεωρία. Χωρίς θεωρία δεν υπάρχει επανάσταση. Ύστερα από εβδομήντα χρόνια αντικρατικής προπαγάνδας, το ισπανικό αναρχικό κίνημα, χωρίς να κατανοεί την πραγματική φύση της εξουσίας και του κράτους, είχε φτάσει σε ένα ιστορικό σταυροδρόμι όπου έπρεπε να αποφασίσει αν θα προχωρούσε στον επαναστατικό δρόμο ή αν θα συνεργαζόταν με την αστική κυβέρνηση της Generalitat (και της Δημοκρατίας) προκειμένου να νικήσει τον φασισμό. Η αμφίσημη επιλογή του «να τα παίξουμε όλα για όλα» που πρότεινε ο Χουάν Γκαρθία Ολιβέρ είχε θεωρηθεί ως πραξικόπημα, στο οποίο οι αναρχοσυνδικαλιστές ηγέτες θα επέβαλλαν μια «αναρχική δικτατορία» αντίθετη προς τις ιδεολογικές τους αρχές. Τα ανώτερα στελέχη της CNT-FAI, που είχαν μείνει πίσω από τη βάση των αγωνιστών, ένωσαν ίλιγγο μπροστά στην ανικανότητά τους να διαχειριστούν τη νίκη της εργατικής

εξέγερσης. Και επέλεξαν τη συνεργασία. Η επαναστατική κατάσταση όπως υπήρχε τον Ιούλιο, χαρακτηριζόμενη από μια εξουσία κατακερματισμένη σε εκατοντάδες επιτροπές, στραγγαλίστηκε από εκείνον τον θεσμό ταξικής συνεργασίας που ήταν γνωστός ως Κεντρική Επιτροπή Αντιφασιστικών Πολιτοφυλακών (CCMA).

Δεν υπήρχε καμία επαναστατική πρωτοπορία ικανή να εμπνεύσει την περαιτέρω ανάπτυξη της επανάστασης των επιτροπών. Καμία εργατική οργάνωση, ούτε η CNT-FAI ούτε το POUM, δεν πρότεινε τον Ιούλιο τον επαναστατικό δρόμο της ενίσχυσης, της όξυνσης, της επέκτασης, του συντονισμού και της συγκεντροποίησης των επαναστατικών επιτροπών που, στους δρόμους της Βαρκελώνης και σε πολλούς δήμους της Καταλονίας, ασκούσαν ήδη όλη την εξουσία. Και ούτε οι ίδιες οι επιτροπές μπόρεσαν να το κάνουν, γιατί θα έπρεπε να συγκρουστούν αποφασιστικά με τις ίδιες τους τις ηγεσίες και οργανώσεις.

Μέσα σε μόλις δύο μήνες, αυτή η CCMA, με κυρίαρχη εκπροσώπηση της CNT-FAI, κατόρθωσε να αποδυναμώσει το πλήθος των επαναστατικών επιτροπών που είχαν αναδυθεί παντού, και να ανασυγκροτήσει τον κρατικό μηχανισμό, τον οποίο η CNT-FAI ενίσχυσε αποδεχόμενη διάφορες

ΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

επίσημες θέσεις, πρώτα στην κυβέρνηση της Καταλονίας και έπειτα, έναν μήνα αργότερα, στην κυβέρνηση της Δημοκρατίας. Τα πρώτα διατάγματα της κυβέρνησης της Generalitat, ενισχυμένη πλέον με αναρχικούς υπουργούς, διέταξαν τη στρατιωτικοποίηση των Πολιτοφυλακών και, φυσικά, τη διάλυση των επιτροπών, οι οποίες ωστόσο αντιστάθηκαν στην ουσιαστική βίαιη εξαφάνισή τους για αρκετούς ακόμη μήνες. Ο Μάιος του 1937 ήταν επομένως η αναγκαία ένοπλη ήττα του προλεταριάτου που απαιτούσε η αντεπανάσταση, ώστε να εξαλείψει και το τελευταίο ίχνος της επαναστατικής απειλής.

Οι επαναστατικές επιτροπές που είχαν αναδυθεί τον Ιούλιο του 1936 ήταν ατελείς και ατελώς διαμορφωμένοι θεσμοί, ανίκανοι να μετασχηματιστούν σε αυθεντικούς θεσμούς εργατικής εξουσίας. Διέφεραν από τα εργατικά συμβούλια (που είχαν εμφανιστεί ως θεσμοί εργατικής εξουσίας στις προλεταριακές επαναστάσεις της Γερμανίας και της Ρωσίας) ως προς τα εξής:

1. Δεν ήταν θεσμοί που είχαν εκλεγεί δημοκρατικά από μαζικές συνελεύσεις απλών εργατών και επομένως ανεξάρτητοι από τις συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες και τα κόμματα.

2. Δεν ήταν ενιαίο θεσμικό όργανο της εργατικής τάξης και, επιπλέον, ήταν ανίκανες να συντονιστούν μεταξύ τους, με τρόπο που να δημιουργηθούν ανώτεροι θεσμοί που θα συγκέντρωναν την εξουσία των εργατών.

Μετά τη νίκη της επαναστατικής εξέγερσης της 19ης Ιουλίου, δύο επιλογές ήταν δυνατές: η επαναστατική επιλογή συνίστατο στην ενίσχυση, την όξυνση, τον συντονισμό και τη συγκεντροποίηση των επαναστατικών επιτροπών ως θεσμών εργατικής εξουσίας, **ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΕΣ ΣΕ ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ**· η επιλογή του λαϊκού μετώπου ή η ρεφορμιστική επιλογή συνίστατο στην ενσωμάτωση του εργατικού κινήματος στον κρατικό μηχανισμό της ρεπουμπλικανικής αστικής τάξης και επομένως στην αποδυνάμωση, την απομόνωση και την τελική διάλυση των επιτροπών.

Η κυβέρνηση του Λάργκο Καμπαγιέρο, παρά τις εργατικές της επιρροές, βασιζόταν στον παλιό κρατικό μηχανισμό της αστικής τάξης και σκοπός της ήταν να απορροφήσει όλους τους επαναστατικούς θεσμούς και τις δομές, ώστε να τους εξουδετερώσει σταδιακά μέχρις ότου, όταν η αστική πτέρυγα της κυβέρνησης θα ένιωθε αρκετά ισχυρή, να μπορέσει να τους συντρίψει ανοιχτά.

Τα συνδικάτα, από την ίδια τους τη φύση, δεν ήταν θεσμοί εργατικής εξουσίας. Οι επιτροπές δεν ήταν ακόμη τέτοιοι θεσμοί εργατικής εξουσίας. Οι επιτροπές δεν ήταν συμβούλια και, επομένως, αποδείχθηκαν ανίκανες να συντονιστούν μεταξύ τους και να δημιουργήσουν ανώτερους θεσμούς ικανούς να συγκεντρώσουν, να ενοποιήσουν και να συγκροτήσουν μια εργατική εξουσία που θα αντιπαρτιθόταν στο καπιταλιστικό κράτος. Η αναδικατάστατη και αναγκαία αποστολή μιας επαναστατικής πρωτοπορίας ή κόμματος θα ήταν ακριβώς να ωθήσει τον μετασχηματισμό των επιτροπών σε εργατικά συμβούλια.

Το ΡΟΥΜ και η CNT-FAI απέτυχαν ως επαναστατικές πρωτοπορίες, και οι επιτροπές ήταν ανίκανες να γίνουν (με τις δικές τους δυνάμεις) συμβούλια. Αυτός ήταν ο κύριος περιορισμός και η καθοριστική αιτία της ταχείας εκφύλισης της επαναστατικής κατάστασης που υπήρχε τον Ιούλιο του 1936, γεγονός που κατέστησε δυνατή την αιφνίδια ανάκαμψη του αστικού κρατικού μηχανισμού.

Πρέπει, επομένως, να κάνουμε τη διάκριση με ακρίβεια, αυστηρότητα και σαφήνεια, ανάμεσα στις επιτροπές,¹ στα εργατικά συμβούλια και στα συν-

¹ Οι επιτροπές ήταν γραφειοκρατικοί και όχι δημοκρατικοί θεσμοί, στους οποίους οι αντιπρόσωποι δεν εκλέγονταν δημοκρατικά από τη βάση της εργατικής τάξης μέσα από μαζικές συνελεύσεις, αλλά ορίζονταν από τις συνδικαλιστικές ή πολιτικές γραφειοκρατίες. Αυτό συνεπαγόταν, αφενός, έναν διαχωρισμό ανάμεσα στις επιτροπές και στους απλούς εργάτες της βάσης και, αφετέρου, την εξάρτησή τους από τη γραφειοκρατία. Αυτός ήταν ο λόγος της αδυναμίας τους να συντονιστούν μεταξύ τους και να δημιουργήσουν συγκεντρωτικούς και ενιαίους ταξικούς θεσμούς· ο συντονισμός πραγματοποιούνταν από τα διάφορα συνδικάτα και κόμματα, και το ζήτημα της ενότητας και της συγκεντροποίησης (σε ό,τι αφορούσε στρατιωτικά, οικονομικά, παραγωγικά, εφοδιαστικά ζητήματα κ.λπ.) κατέληγε να γίνεται ένα είδος παζλ από ποικιλόμορφους κύκλους συζήτησης, σε όλα τα επί-

δικάτα. Ήταν διακριτοί εργατικοί θεσμοί με διαφορετικές λειτουργίες.

Τα συνδικάτα, κατά τη διάρκεια μιας επαναστατικής περιόδου, υποτίθεται ότι θα ήταν οι οικονομικοί θεσμοί που θα έλεγχαν την παραγωγή και τη διανομή, δηλαδή τεχνικοί και διοικητικοί θεσμοί. Δεν μπορούσαν όμως να είναι, ούτε να επιτελούν, λειτουργίες πολιτικής εκπροσώπησης ή να αποτελούν θεσμούς εργατικής εξουσίας. Τα Συμβούλια είναι ακριβώς εκείνοι οι θεσμοί εργατικής εξουσίας που, λόγω της δημοκρατικής εκλογής τους στις συνελεύσεις, είναι ανεξάρτητοι από τις συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες και τα κόμματα. Η ενίσχυση των συμβουλίων σημαίνει ότι θα αναλαμβάνουν ηγετικές λειτουργίες σε κάθε τοπικότητα, επιταχύνοντας την αποσύνθεση του καπιταλιστικού συστήματος. Είναι, επομένως, ασύμβατα με το καπιταλιστικό κράτος και η υπεράσπισή τους είναι ασυμβίβαστη με τα κόμματα που συμμετέχουν στις κυβερνήσεις της αστικής τάξης.

Η κατάληψη της εξουσίας βασίζεται στον ένοπλο αγώνα και στην καταστροφή του καπιταλιστικού κράτους, το οποίο αντικαθίσταται από μια κυβέρνηση Εργατικών Συμβουλίων.

Η λειτουργία μιας επαναστατικής πρωτοπορίας δεν είναι να υποκαθιστά την εργατική τάξη σε εκείνες τις λειτουργίες που ανήκουν αποκλειστικά στην ίδια την τάξη: την κατάληψη της εξουσίας, την άσκηση της δικτατορίας του προλεταριάτου, τον έλεγχο της οικονομίας και των πολιτοφυλακών, τη διεξαγωγή του πολέμου, τη συγκεντροποίηση της εργατικής εξουσίας και της ταξικής ενότητας κ.λπ. Η λειτουργία αυτής της οργάνωσης, σε μια επαναστατική κατάσταση, είναι αναγκαστικά να ωθεί στη δημιουργία των θεσμών εργατικής εξουσίας, ώστε αυτοί να μπορούν να ασκούν τις λειτουργίες της εργατικής εξουσίας και έτσι να εγκαθιδρύσουν μια δικτατορία του προλεταριάτου, ασυμβίβαστη με το καπιταλιστικό κράτος και, επομένως, χωρίς καμία πολιτική συνεργασία οποιουδήποτε είδους με την αστική τάξη.

πεδα και σε κάθε πεδίο, με τη συμμετοχή των διαφόρων αντιφασιστικών οργανώσεων, τόσο εργατικών όσο και αστικών και σταλινικών.

Σπάζοντας τη σιωπή - διεκδικώντας τον λόγο

Γράφουν οι Κ. Λ., Ε. Κ. (νεοδιόριστοι), Γ. Β.

Έναν χρόνο πριν, στις 5 Μάρτη 2025, η Χρύσα Χοτζόγλου παρέλαβε το χαρτί που την υποχρέωνε να απομακρυνθεί βίαια από τον χώρο δουλειάς της. Προκειμένου να πάψει να αποτελεί παράδειγμα αγωνιστικού ήθους, ανθρώπου που δεν φοβάται να αντισταθεί στο άδικο, να σπάσει η συμμαχία της με συναδέλφους, μαθητές και γονείς, που από την πρώτη στιγμή στάθηκαν στο πλευρό της. Δύο χρόνια έχουν περάσει από την υποδειγματική κινητοποίηση ενάντια στην ατομική αξιολόγηση στο σχολείο της, μια πράξη που εκφράζει τις θέσεις του κλάδου, αναγνωρίζει η μεγάλη πλειοψηφία της βάσης και εντάσσεται σε συλλογικές αποφάσεις συνδικαλιστικών οργάνων. Μετά από μία πρωτοφανή διωκτική εκστρατεία που επιστράτευσε έναν συρφετό «προθύμων» και κυβερνητικών παρατρεχάμενων, τον διοικητικό μηχανισμό που λύσσαξε, όργιο αυθαιρεσιών, «δημοσιογραφικές διαρροές» περί οργής για τις... «λάθος» αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου και του Διοικητικού Εφετείου -στις οποίες καταλυτικό ρόλο έπαιξε το μαζικό κίνημα αλληλεγγύης που αναπτύχθηκε- και προσωπικές παρεμβάσεις του υπουργού παιδείας και του πρωθυπουργού, οι συνάδελφοι, οι μαθητές και οι γονείς τους, εξακολουθούν να θυμούνται και να συμπαραστέκονται. Για αυτό θεωρείται ακόμα επικίνδυνη. Η στάση της αποτελεί απειλή για το τείχος φόβου και σιωπής που επιχειρεί να χτίσει το κράτος, κλονίζει το τέλμα της συνδικαλιστικής αδράνειας, του συμβιβασμού και υποταγής, αντλώντας δύναμη από τη συμμαχία εκπαιδευτικών και μαθητών, στραπατσάροντας το αφήγημα των αλλοτριωμένων, αδύναμων να ενώσουν τις δυνάμεις τους, εργαζομένων. Αντίστοιχη περίπτωση αποτελεί η υπόθεση του για 19 συνεχόμενα χρόνια συμβασιούχου στο ΕΚΠΑ Δημήτρη Αντωνίου, που στοχοποιήθηκε και οδηγήθηκε σε απόλυση επειδή βρέθηκε σε κοινή κινητοποίηση με συναδέλφους του και φοιτητές ενάντια στην ίδρυση των ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Μπροστά μας έχουμε μία κρίσιμη καμπή στην εξέλιξη της αντιπαράθεσης ανάμεσα στις

αντίρροπες δυνάμεις της εξουσίας και της φωνής της συνείδησης, που επηρεάζει το σύνολο του εκπαιδευτικού κόσμου και, σωστά, αντιμετωπίζεται όχι σαν «υπόθεση μιας συναδέλφου», αλλά ως συλλογικό διακύβευμα, πυροδοτώντας ένα τόσο πλατύ κύμα αλληλεγγύης. Έχει προγραμματιστεί μία νέα συνεδρίαση του Πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου στις 29 Απριλίου, προκειμένου να γνωμοδοτήσει για την παράταση της δυνητικής αργίας για έναν ακόμη χρόνο! Κι ενώ ακόμα εκκρεμεί η εκδίκαση της πειθαρχικής υπόθεσης, αλλά και του ποινικού σκέλους. Εύλογα θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς με ποια λογική αυτό το πειθαρχικό συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει διανοητικά από το προηγούμενο. Εμείς πάλι, με την έως τώρα εμπειρία μας των «ανατροπών», των μεθοδεύσεων και των ελιγμών νομικής νομιμοποίησης πολιτικών επιλογών, όχι.

Η ίδια, ως υπό απόλυση μέλος του ΔΣ της ΕΛΜΕ Πειραιά, δηλώνει στην Επιτροπή Αγώνα Πειραιά: *“Την Τετάρτη 29/4 δικάζεται για μία ακόμη φορά η ελεύθερη συνδικαλιστική έκφραση. Για μία ακόμη φορά θα τους ακούσω να χαρακτηρίζουν το σύνθημα «Εμπρός λαέ, μην σκύβεις το κεφάλι» σαν «φωνασκία», την κοινή διαμαρτυρία με τους μαθητές και τις μαθήτριες σαν «οργανωμένη και προσχεδιασμένη προσπάθεια ακύρωσης της αξιολόγησης», την υπεράσπιση της μόνιμης και σταθερής εργασίας σαν «παράβαση καθήκοντος», τη δήλωση ότι η αξιολόγηση είναι ανεπιθύμητη από τον κλάδο, που με τις συλλογικές του αποφάσεις το επιβεβαιώνει, σαν «χαρακτηριστικώς αναξιοπρεπή συμπεριφορά», τη συζήτηση με συναδέλφους σαν «άσκηση ψυχολογικής βίας». Ο κλάδος ή θα το απαντήσει ή θα πάμε στην πρώτη απόλυση για συνδικαλιστική παρέμβαση, για υπεράσπιση απεργίας μέσα στο σχολείο, μέσα στον χώρο δουλειάς, στο δημόσιο μετά τη χούντα. Μέχρι τώρα που γράφεται αυτό το σχόλιο ούτε μισή γραμμή δεν έχει γραφτεί από τις συνδικαλιστικές ηγεσίες για τη νέα ακρόαση, για την πρόθεση της κυβέρνησης να μην ξαναπατήσω το πόδι μου σε σχολική αίθουσα. Για να ανοίξει ο ασκός του Αιόλου για το σύνολο*

των εργαζομένων.”

Την ίδια ημέρα καλείται σε ακρόαση και ο νεοδιόριστος, πλέον, στην Α΄ ΕΛΜΕ Δυτικής Αττικής, Δημήτρης Χατζουλάκης, επίσης με το ερώτημα της δυνητικής αργίας. Είχε παρεμφθεί για την ίδια υπόθεση, ως αναπληρωτής τότε και μέλος του ΔΣ της ΕΛΜΕ Πειραιά. Λες και περίμεναν τον διορισμό του, μετά από 7 χρόνια δουλειάς ως αναπληρωτής σε διάφορα σχολεία απομακρυσμένων περιοχών, μόνο και μόνο για να αδράξουν την ευκαιρία να μεθοδεύσουν την επιβολή μιας εξοντωτικής ποινής, πριν καν ξεκινήσει η κανονική πειθαρχική διαδικασία. Αμέσως μετά εκδικάζονται οι υποθέσεις τριών συναδελφισσών από το 4ο Γ.Ε.Λ. Γαλασίου, μελών της Γ΄ ΕΛΜΕ Αθήνας, με την κατηγορία της «παράβασης υπαλληλικού καθήκοντος», για τη συμμετοχή τους στην απεργία - αποχή του σωματείου τους από μέντορες/ συντονιστές.

“ Στην εκπαίδευση συγκρούονται δύο κόσμοι που κινούνται σε αντίθετες τροχιές, κάτι που αντικατοπτρίζεται σε θεμελιωδώς αντιπαραθετικές προσεγγίσεις: την παιδαγωγική, που προτάσσει τη θετική και προωθητική συμβολή στη διαδικασία ανάπτυξης νέων ανθρώπων (γνωστικά, συναισθηματικά, σε επίπεδο κριτικής ανάλυσης) και τη διοικητική, που αντιλαμβάνεται τα σχολεία σαν στρατόπεδα, σαν μία ακόμη διοικητική μονάδα, στην οποία οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να λειτουργούμε ως διαχειριστές ενός «ανθρώπινου δυναμικού», το οποίο καλούμαστε να ευθυγραμμίσουμε με τις επιδιώξεις της κυρίαρχης πολιτικής.”

Κρίσιμη πτυχή αυτής της διαδικασίας είναι η διαβόητη αξιολόγηση, εφόσον αυτό που στην πράξη επιχειρεί να αποτιμήσει είναι ο βαθμός προσαρμογής και πειθάρχησης στη δεύτερη προσέγγιση, σε βάρος της πρώτης. Αυτό οι συνάδελφοι και οι συναδέλφισσες το γνωρίζουν καλά. Τόσο όσοι την υφίστανται, όσο και τα στελέχη εκπαίδευσης που αναλαμβάνουν να τη θέσουν σε εφαρμογή. Εξ ου και, στους «αρνητές», επιστρατεύονται συχνά διάφορα «καρτότα», όπως: «ένα θέατρο είναι», «μια υποχρέωση που απλώς θα περάσει», «κρίμα να έχετε πρόβλημα, ενώ είστε τόσο συνεπείς», παράλληλα με το «μαστίγιο» του νέου πειθαρχικού πλαισίου, των ταχύρρυθμων αξιολογικών διαδικασιών, των εμπιστευτικών επιστολών, των επαναλαμβανόμενων ερωτήσεων για το αν «αναθεωρήσαμε».

Το ερώτημα επανέρχεται -όχι κακόβουλα, αλλά με ειλικρινές συναδελφικό ενδιαφέρον- από ανθρώπους που αντιλαμβάνονται τι συμβαίνει. Καθώς το σύστημα εντείνει την

εκστρατεία προπαγάνδας και χειραγώγησης, υποθάλποντας την παραίτηση, την παθητικότητα, τη μοιρολατρία και τις αυταπάτες, σε μια συνθήκη όπου τίποτα δεν είναι δεδομένο και το μόνο που μπορούμε να ελέγξουμε είναι η στάση μας και οι όροι του αγώνα, ας επιχειρήσουμε να σκεφτούμε το ζήτημα με απλούς όρους.

Αν ενδώσουμε, ίσως αποφύγουμε προσωρινά τις συνέπειες, αλλά με τι κόστος; Τη μετατροπή μας σε γρανάζια υλοποίησης κρατικών επιταγών, πειθήνιους υπαλλήλους χωρίς άποψη και δυνατότητα άσκησης κριτικής. Την αυτολογοκρισία μας, σε ένα πλαίσιο που, εφόσον κυριαρχήσει πλήρως, είναι βέβαιο ότι θα μας οδηγήσει σε πλήρη αλλοτρίωση από το αντικείμενο της εργασίας μας, από την κινούσα ιδέα που μας ωθεί να προσφέρουμε: τη συμβολή στην ανάπτυξη νέων ανθρώπων. Το διακύβευμα είναι τεράστιο, καθώς τελικός στόχος είναι, μέσα από τη στάση μας, μέσα από το παράδειγμά μας, η πειθάρχηση των αυριανών εργαζομένων, ώστε να αποδεχτούν την εργασιακή ζούγκλα, τον κανιβαλισμό, την επιχείρηση κοινωνικού εκφασισμού, τα «φέρετρα με σημαία πάνω» σε έναν ορίζοντα που, αναμφισβήτητα, στενεύει επικίνδυνα, καθώς ιμπεριαλιστές φονιάδες οδηγούν την ανθρωπότητα στο χείλος της αβύσσου. Ένας υποταγμένος, τρομοκρατημένος εκπαιδευτικός έχει κομβική σημασία για τη διαιώνιση, με κάθε θυσία, του συστήματος της σήψης, της παρακμής, της διαφθοράς, του εκφυλισμού, καθώς, με τη συμπεριφορά του, θα διδάσκει τον τρόπο.

Αν, αντίθετα, αντισταθούμε, είναι πιθανό να υπάρξει κόστος· θα έχουμε, όμως, διεκδικήσει τη φωνή και τον λόγο μας, υπερασπιζόμενοι έμπρακτα την παιδαγωγική προσέγγιση που επιδιώκουμε να υπηρετήσουμε. Η εικόνα ολοκληρώνεται με τη συνειδητοποίηση ότι ο συλλογικός αγώνας είναι η μόνη διέξοδος που έχουμε. Αυτόν τον δρόμο πρέπει να ανοίξουμε, βαδίζοντας ανυποχώρητα, μέχρι τη μέρα που θα παρθούν πίσω όλες οι διώξεις, μέχρι τη μέρα που η Χρύσα θα γυρίσει στο σχολείο της. Οι χιλιάδες που συνεχίζουμε την απεργία - αποχή από την ατομική αξιολόγηση, δεν το κάνουμε επειδή δεν μας αγγίζουν οι απειλές. Αντιθέτως συνεχίζουμε παρόλο που μας απειλούν, παρόλα τα πειθαρχικά, παρόλο που στρεσαριζόμαστε και φοβόμαστε. Επιχειρώντας να αντιμετωπίσουμε τις απειλές μέσα από οργανωμένους συλλογικούς αγώνες. Δίπλα στους συναδέλφους μας που διώκονται για τη συνδικαλιστική τους δράση, γιατί αγωνίστηκαν μαζί με τους μαθητές τους, γιατί διεκδίκησαν για αυτούς. Με «κατηγορητήρια» καρμπόν, όπου το σύνθημα περιγράφεται σαν φωνασκία, η κλήση σε απεργία σαν ψυχολογική πίεση, τα πανό και τα συνθήματα σαν πειστήρια εγκλήμα-

τος. Δίπλα στους ελαστικά εργαζόμενους αναπληρωτές που απολύονται κάθε Ιούνιο και ζουν με το άγχος του αν, πότε και πού θα δουλέψουν την επόμενη χρονιά. Σε αυτό το πλαίσιο, οδεύοντας προς πειθαρχικές διαδικασίες, επανερχόμαστε σε ένα απόσπασμα του James Scott από το έργο «Κυριαρχία και οι τέχνες της αντίστασης».

“Οι κυριαρχούμενοι πρέπει, σε καθημερινή βάση, να φιμώνουν τον θυμό τους όταν βρίσκονται ενώπιον του κυρίαρχου. Όταν λοιπόν κάποιος απ’ αυτούς αποτολμήσει επιτέλους μια δημόσια πράξη ανυπακοής, η αίσθηση της ικανοποίησης έχει διπλή όψη: υπάρχει η ανακούφιση που προσφέρει η αντίσταση στην κυριαρχία και, ταυτόχρονα, η ανακούφιση του υποκειμένου για το γεγονός ότι επιτέλους εκφράζει την απάντηση την οποία μέχρι πρότινος έπνιγε μέσα του. Έτσι, η εκτόνωση της έντασης που έχει δημιουργηθεί από τη διαρκή επαγρύπνηση και αυτολογοκρισία αποτελεί και η ίδια πηγή βαθιάς ικανοποίησης”.

Η κατεύθυνση των κεντρικών επιλογών κράτους και κεφαλαίου είναι ξεκάθαρη. Κατεδάφιση κατακτήσεων δεκαετιών, απογείωση των ταξικών φραγμών σε μια ανταγωνιστική πολυτυπία σχολείων, αξιοποίηση της εισβολής ιδιωτικών συμφερόντων, σκληρή κατηγοριοποίηση μαθητών και εκπαιδευτικών, εθνικό απολυτήριο πανελλαδικών σε 24 μαθήματα, εργαζόμενοι «άβουλοι και μοιραίοι», «yes men» κρατικοί υπάλληλοι, σιγή νεκροταφείου. Απέναντι σε αυτή τη δυστοπία, που «δια ροπάλου» επιχειρείται να επιβληθεί, και το ερώτημα παραμένει σαφές. Με ποιους τρόπους μπορούμε να οικοδομήσουμε ένα μέτωπο σύγκρουσης και ανατροπής, να οργανώσουμε τις αντιστάσεις μας γερά και ανυποχώρητα, να συγκροτήσουμε ένα πραγματικό από τα κάτω κίνημα αλληλεγγύης εμφορούμενο από την προοπτική συνολικής ρήξης με ένα σύστημα που δημιουργεί πλέον μόνο αδιέξοδα, ενώ ταυτόχρονα εμφανίζει σαν «λύσεις» την ατομική ευθύνη, τον ανθρωποφάγο ανταγωνισμό και την κατασυκοφάντηση της οποιας συλλογικής δράσης;

Παραλλάσσοντας, τέλος, διατυπώσεις του Περικλή Κοροβέση, που έξι ακριβώς χρόνια πριν, τον Απρίλη του 2020, έφυγε από κοντά μας, θα μπορούσαμε να γράψουμε συνοπτικά, τηρουμένων πάντα των αναλογιών: *“Τι νόημα έχει να προσπαθούμε να σώσουμε το τομάρι μας, προδίδοντας τον κόσμο μας; Η δουλειά μας αξίζει με κάποιες προϋποθέσεις, αλλιώς δεν τη θέλουμε. Γιατί, είτε αριστεροί, είτε αναρχικοί, είτε ανένταχτοι αγωνιστές, αυτό που έχει σημασία είναι να μην πεθάνουμε μαλάκες”.* Γνωρίζοντας καλά ότι θα μας χάριζε μια ακόμα ζεστή αγκαλιά κι ένα πλατύ χαμόγελο.

Σας ενημερώνουμε, σύμφωνα με τα ανωτέρω, ότι καθορίζεται η έναρξη και η λήξη της αξιολογικής περιόδου εκπαιδευτικών και μελών Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.) και Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού (Ε.Β.Π.), αρμοδιότητας της Δ.Δ.Ε. [redacted], για το σχολικό έτος 2025-2026 ως εξής:

- ❖ Έναρξη αξιολογικής περιόδου 2025-2026: 01-10-2025
- ❖ Λήξη αξιολογικής περιόδου 2025-2026: 31-07-2026

Παράλληλα, στο ίδιο πλαίσιο, και από μηδενική βάση, η παρούσα ενημέρωση απευθύνεται και σε κάθε εκπαιδευτικό ή μέλος ΕΕΠ-ΕΒΠ, που στο παρελθόν δεν είχε αποδεχτεί να συμπράξει στην αξιολόγησή του/της, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που για αυτόν το λόγο έχουν παραπεμφθεί στο Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο.

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ: Ποιήματα ...και κάτι ακόμα

Σε αυτές εδώ τις λέξεις θα διαβάσεις για το παρελθόν όχι από αφελή νοσταλγία αλλά σαν αναγνώριση χαμένων υποσχέσεων, μεγάλων αφηγήσεων που κάποτε πρόσφεραν νόημα, προσανατολισμό και πίστη. Θα διαβάσεις για το παρόν, που εμφανίζεται εδώ τραυματισμένο, εξαντλημένο, πτημένο, ενώ το μέλλον μοιάζει να αχνοφαίνεται κυρίως ως απειλή, ως επερχόμενος κρότος, ως μια αβέβαιη συνέχεια που δύσκολα θα εμπνεύσει κάτι. Κι όμως, ακόμα κι έτσι, αυτές οι λέξεις έχουν μια πυγμή. Και σίγουρα δεν παραιτούνται. Επιμένουν να κοιτούν. Επιμένουν να ονομάζουν. Επιμένουν να θυμούνται.

Στον κόσμο αυτών των ποιημάτων, το πραγματικό δεν αντιπαράκειται ποτέ απλώς στο φανταστικό. Αντίθετα, τα δύο πεδία αλληλοεμπλέκονται κι αυτά διαρκώς. Δαίμονες, φαντάσματα, άγγελοι, νεκροί, οράματα, στοιχειώσεις και εσωτερικοί εφιάλτες δεν είναι μόνο διακοσμητικά στοιχεία μιας νουάρ αισθητικής, αλλά μορφές μέσα από τις οποίες εκφράζεται αυτό που η κοινή γλώσσα δυσκολεύεται να συλλάβει: το τραύμα, την ενοχή, την επιθυμία, την απώλεια, τη βία που έχει αποτυπωθεί στο σώμα και τη μνήμη. Έτσι, το παραφυσικό (ή το φανταστικό) εδώ δεν απομακρύνει από την πραγματικότητα. Γίνεται τρόπος να γίνει ορατό.

(...)

από τον πρόλογο της έκδοσης

Ποιήματα ...και κάτι ακόμα

Ρωμανός

Δυσήνιος Τύπος

Νέα Διακήρυξη Ανεξαρτησίας

Με αφορμή τη συμπλήρωση 86 χρόνων από τον θάνατο της Emma Goldman στις 14 Μάη του 1940 μεταφράσαμε και δημοσιεύουμε άρθρο της που δημοσιεύτηκε στο *Mother Earth*, Vol.IV, no.5, τον Ιούλιο του 1909.

Όταν, κατά την πορεία της ανθρώπινης ανάπτυξης, οι υφιστάμενοι θεσμοί αποδεικνύονται ανεπαρκείς για τις ανάγκες του ανθρώπου, όταν χρησιμεύουν μόνο για να υποδουλώνουν, να ληστεύουν και να καταπιέζουν την ανθρωπότητα, οι άνθρωποι έχουν το αιώνιο δικαίωμα να επαναστατήσουν εναντίον αυτών των θεσμών και να τους ανατρέψουν.

Το απλό γεγονός ότι αυτές οι δυνάμεις – εχθρικές προς τη ζωή, την ελευθερία και την επιδίωξη της ευτυχίας – νομιμοποιούνται από θεσμοθετημένους νόμους, αγιάζονται από θείκα δικαιώματα και επιβάλλονται με πολιτική εξουσία, δεν δικαιολογεί καθόλου τη συνεχιζόμενη ύπαρξή τους.

Θεωρούμε αυτές τις αλήθειες αυτονότες: ότι όλοι οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος ή φύλου, γεννιούνται με ίσο δικαίωμα να μοιράζονται στο τραπέζι της ζωής, ότι για την εξασφάλιση αυτού του δικαιώματος πρέπει να εδραιωθεί μεταξύ των ανθρώπων οικονομική, κοινωνική και πολιτική ελευθερία. Επιπλέον, θεωρούμε ότι η κυβέρνηση υπάρχει μόνο για να διατηρεί τα ειδικά προνόμια και τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, ότι εξαναγκάζει τον άνθρωπο σε υποταγή και έτσι τον στερεί από την αξιοπρέπεια, τον αυτοσεβασμό και τη ζωή.

Η ιστορία των Αμερικανών βασιλέων του κεφαλαίου και της εξουσίας είναι η ιστορία επαναλαμβανόμενων εγκλημάτων, αδικίας, καταπίεσης, οργής και κατάχρησης, όλα με στόχο την καταστολή των ατομικών ελευθεριών και την εκμετάλλευση του λαού. Μια τεράστια χώρα, αρκετά πλούσια για να παρέχει σε όλα της τα παι-

διά κάθε δυνατότητα άνεσης και να εξασφαλίζει την ευημερία όλων, βρίσκεται στα χέρια λίγων, ενώ τα ανώνυμα εκατομμύρια βρίσκονται στο έλεος αδίστακτων συλλεκτών πλούτου, ανέντιμων νομοθετών και διεφθαρμένων πολιτικών. Ισχυροί γιοι της Αμερικής αναγκάζονται να περιπλανώνται στη χώρα σε μια άκαρπη αναζήτηση για ψωμί, και πολλές από τις κόρες της ωθούνται στους δρόμους, ενώ χιλιάδες ευαίσθητα παιδιά θυσιάζονται καθημερινά στο βωμό του Μαμωνά. Η βασιλεία αυτών των βασιλέων κρατά την ανθρωπότητα σε σκλαβιά, διαιωνίζει τη φτώχεια και τις ασθένειες, συντηρεί το έγκλημα και τη διαφθορά, δένει το πνεύμα της ελευθερίας, στραγγαλίζει τη φωνή της δικαιοσύνης και υποβιβάζει και καταπιέζει την ανθρωπότητα. Επιδίδεται σε συνεχή πόλεμο και σφαγές, καταστρέφοντας τη χώρα και αφανίζοντας τα καλύτερα και υψηλότερα χαρακτηριστικά του ανθρώπου. Καλλιεργεί τη δεισιδαιμονία και την άγνοια, σπέρνει προκαταλήψεις και διαμάχες και μετατρέπει την ανθρωπινή οικογένεια σε στρατόπεδο Ισραηλιτών.

Εμείς, λοιπόν, οι άνδρες και γυναίκες που αγαπούν την ελευθερία, συνειδητοποιώντας τη μεγάλη αδικία και την αγριότητα αυτής της κατάστασης, με θάρρος και παρηγορία δηλώνουμε: Ότι κάθε άτομο είναι και πρέπει να είναι ελεύθερο να κατέχει τον εαυτό του και να απολαμβάνει πλήρως τον καρπό της εργασίας του, ότι ο άνθρωπος απαλλάσσεται από κάθε υποταγή στους βασιλείς της εξουσίας και του κεφαλαίου, ότι έχει, λόγω της ίδιας της ύπαρξής του, ελεύθερη πρόσβαση στη γη και σε όλα τα μέσα παραγωγής, και πλήρη ελευθερία να διαθέτει τους καρ-

πούς των προσπαθειών του. Ότι κάθε άτομο έχει το αδιαμφισβήτητο και απαραβίαστο δικαίωμα ελεύθερης και εκούσιας ένωσης με άλλους εξίσου κυρίαρχους ανθρώπους για οικονομικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς και όλους τους άλλους σκοπούς. Και ότι για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος ο άνθρωπος πρέπει να απελευθερωθεί από την ιερότητα της ιδιοκτησίας, το σεβασμό προς τους νόμους που κατασκεύασε ο άνθρωπος, το φόβο προς την Εκκλησία, τη δειλία απέναντι στη δημόσια γνώμη, την πλίθια αλαζονεία της εθνικής, φυλετικής, θρησκευτικής και φυλετικής ανωτερότητας, καθώς και από τη στενόμυαλη πουριτανική αντίληψη της ανθρώπινης ζωής.

Προς υποστήριξη αυτής της Διακήρυξης, και με σταθερή εμπιστοσύνη στη αρμονική σύνθεση των κοινωνικών και ατομικών τάσεων του ανθρώπου, οι λάτρεις της ελευθερίας αφιερώνουν με χαρά την αδιάλλακτη αφοσίωσή τους, την ενέργεια και τη νοημοσύνη τους, την αλληλεγγύη τους και τις ζωές τους.

Αυτή η Διακήρυξη γράφτηκε κατόπιν αιτήματος μιας συγκεκριμένης εφημερίδας, η οποία στη συνέχεια αρνήθηκε να τη δημοσιεύσει, παρόλο που το άρθρο ήταν ήδη υπό σύνθεση.

15 Μάη του 1985 πέφτει νεκρός, έπειτα από συμπλοκή με μπάτσους, στην περιοχή του Γκύζη, ο αναρχικός αντάρτης πόλης και μέλος της Αντικρατικής Πάλης Χρήστος Τσουτσουβής.

Ακολουθεί μικρό απόσπασμα από το βιβλίο “ΕΝΑΣ - ΤΡΕΙΣ, σάραντα χρόνια από την μάχη του Γκύζη” των εκδόσεων “Δαίμων του Τυπογραφείου”, που ο σύντροφος του Τσουτσουβή που ήταν μαζί του περιγράφει σε ένα τρίτο σύντροφό τους τη σκηνή:

“Κάναμε μια βόλτα στο δρόμο μη και δούμε κάτι. Δεν είδαμε και πήγαμε στη μηχανή. Την ξεκλείδωσα και πήγα να τη βάλω μπρος. Ενώ είχε ρεύμα και βενζίνη, τίποτα... Άρχισα να ψάχνω γιατί. Ήμουν σκυμμένος προς τον τοίχο αφού η μηχανή ήταν στη βάση του. Ο Χ ήταν δυο μέτρα πίσω μου, στην άκρη του δρόμου ή στο πεζοδρόμιο. Περισσότερο πρόσεχε εμένα παρά τον περίγυρο. Όπως συνήθιζε. Τότε παρατηρώ ότι λείπει το μπουζί αλλά ο υποδοχέας του είναι στη θέση του. Σαλτάρω, αλλά ταυτόχρονα ακούω ν’ ανεβαίνει την ανηφόρα της Αμφίκλειας, γκαζαριστό αυτοκίνητο. Η απόσταση από την Καστριώτου που το πρωτοάκουσα δεν είναι παρά εξήντα-εβδομήντα μέτρα. Σταματάει δίπλα μας, ανοίγουν πόρτες και περιμένω ν’ ακούσω πυροβολισμούς. ‘Αστυνομία! Ακίνητοι!’ Τότε στρέφω κι εγώ κι ακούω τον Χ να τους ανταπαντά ‘Στ’ αρχίδια μου’ ή κάτι τέτοιο, ενώ προσπαθούν να τον ακινητοποιήσουν. Βλέπω ένα γομάρι να προσπαθεί να του πιάσει τα χέρια κι ο άλλος πέφτει πάνω μου. Τότε τον πυροβολώ εξ επαφής στην κοιλιά και πέφτει. Πυροβολώ και τον άλλον που ο Χ τον έχει σπρώξει και πέφτει, κι ο Χ πυροβολεί τον οδηγό που έχει βγει. Είναι στην άλλη πλευρά του αυτοκινήτου από μένα, έχει καλυφθεί στην ανοικτή πόρτα του και πέφτει κι αυτός. Δεν αντιλήφθηκα ότι κι ο οδηγός πυροβολούσε ταυτόχρονα, δεν είχα καλή ορατότητα προς το μέρος του. Από την απέναντι πλευρά του οδηγού έχω κολλήσει γονατιστός στο αυτοκίνητο... Δεν πυροβολεί κανείς και προσπαθώ ν’ αλλάξω γεμιστήρα. Περιμένω να ακούσω κάτι από τον Χ αλλά δεν

ακούω. Μόνο τους μπάτσους ακούω που θυμήθηκαν ότι έχουν μανάδες και παιδιά και τους επικαλούνται για βοήθεια. Στρέφω προς τη μεριά της Αμφίκλειας και βλέπω τον Χ να απομακρύνεται με ένα παράξενο κι ακανόνιστο βήμα. Τρέχω και τον προλαβαίνω πριν στρίψει από την Καστριώτου προς τη Λυκαίου. Κρατά στο δεξί του χέρι περίστροφο. Πριν προλάβω να τον ρωτήσω, σταματάει. Είναι έτοιμος να καταρρεύσει. Μου δείχνει το όπλο, πατάει επανειλημμένα τη σκανδάλη και πέφτοντας πάνω μου, αφού τον έχω αγκαλιάσει από τη μέση, μου ψιθυρίζει: ‘... άδειο, ... άδειο’. Θα σε κουβαλήσω, θα φύγουμε, μπορείς!’ του φωνάζω, αλλά δεν με ακούει μάλλον. Συγκρατώ πια όλο το βάρος του πάνω μου, το πουκάμισό μου μουσκέυει στο αίμα του, και θα πέσουμε κι οι δυο. Τον ακουμπάω στο πεζοδρόμιο, παίρνω το όπλο του κι όπως έχω απομακρυνθεί δέκα μέτρα ακούω πίσω μια φωνή να με μαλώνει: ‘Βρε! Δεν ντρέπεσαι, βρε! Πάρε το παιδί, βρε! Πού το αφήνεις;’ Κοκαλώνω. Στρέφοντας βλέπω στο υπερυψωμένο μπαλκονάκι-κεφαλόσκαλο της μονοκατοικίας που είναι πεσμένος ο Χ, μια γιαγιά. Της λέω κάτι του τύπου Ειδοποίηση, έρχονται τώρα σύντροφοι να τον πάρουν για νοσοκομείο’. Με κοιτάζει δύσπιστα, ακούω σειρήνες που έρχονται, φεύγω τρέχοντας”.

